

نحوه دفاع از پایان نامه؛ ۱۷ نکته برای موفقیت در جلسه دفاع

به تازگی پایان نامه‌ی خود را تحویل داده‌اید؟ حالا باید برای مرحله بعدی برنامه‌ریزی کنید: جلسه‌ی دفاع.

تحویل دادن پایان‌نامه، موفقیت بزرگی محسوب می‌شود، ولی برای دانشجویان ارشد، این کار به منزله‌ی پایان راه نیست. وقتی پایان‌نامه‌ی خود را تحویل دادید باید برای مرحله‌ی بعدی آماده شوید که خیلی هم از نظر فکری خسته‌کننده است: جلسه‌ی دفاع.

در جلسه‌ی دفاع فرصتی فراهم می‌شود تا دانشجویان با متخصصین رشته‌ی خود در مورد کارشان صحبت کنند. هدف رسمی دفاع این است که اساتید مطمئن شوند سرقت ادبی انجام نشده، و اینکه دانشجو کاملاً پایان‌نامه‌ی خود را درک کرده و می‌تواند آن را توضیح بدهد. در این جلسه سؤالات عمیق‌تری مطرح می‌شود، بحث‌های مفهومی پیچیده‌ای درمی‌گیرد و واقعا ترسناک است.

دانشجویان چطور می‌توانند به بهترین نحو برای این جلسه آماده شوند؟ توصیه‌ها و راهنمایی‌هایی که در باب نحوه‌ی دفاع از پایان نامه در ادامه می‌خوانید از زبان اساتید و کسانی است که به تازگی جلسه‌ی دفاع خود را پشت سر گذاشته‌اند.

آماده شدن برای جلسه‌ی دفاع از پایان نامه

۱. قوانین و روش کار دانشگاه خود را بررسی کنید

این قوانین ممکن است در هر دانشگاه متفاوت باشند. ببینید چه کسانی در جلسه‌ی دفاع شرکت می‌کنند (مثلا استاد راهنما هم می‌آید یا استاد مدعو هم در جلسه شرکت می‌کند؟) و این افراد چه نقش‌هایی را برعهده دارند.

۲. پایان‌نامه‌ی خود را دوباره بخوانید و از آخرین تحقیقات مطلع باشید

زمانی را که داوران برای خواندن و فکرکردن در مورد پایان‌نامه‌ی شما صرف می‌کنند دست‌کم نگیرید، اما در عین حال به یاد داشته باشید که با وجود آنها در جمع، هنوز هم شما در مورد موضوع رساله‌ی خودتان متخصص هستید. بررسی کنید که آیا تحقیقات اخیری (از وقتی که پایان‌نامه‌ی خود را تحویل داده‌اید) منتشر شده است؟ در صورت انتشار، حتما در جریان آخرین تحقیقات باشید.

۳. به عنوان داور، وقتی سؤال‌ها را می‌پرسید سعی کنید روی موضوعاتی تمرکز کنید که در مورد آنها تخصص دارید

تیم جلسه‌ی دفاع دو داور دارد؛ یک داور خارجی (که در مورد موضوع شما تخصص دارد) و یک داور داخلی که ممکن است در مورد موضوعی نزدیک به موضوع شما یا کاملاً مربوط به موضوع شما تخصص داشته باشند. داور خارجی معمولاً کسی است که همه‌ی سؤالات را می‌پرسد و همه تصمیم‌ها را می‌گیرد، پس بهتر است در مورد مقاله‌هایی که توسط او نوشته شده است اطلاعات بیشتری به دست بیاورید، مخصوصاً آنهایی که به هر شکلی به موضوع شما مرتبط هستند.

۴. در ابتدا فکر کنید که می‌خواهید از چه مسائلی دفاع کنید و چه چیزهایی از اهمیت کمتری برخوردارند

فکر کنید که روز دفاع باید از چه چیزهایی با چنگ و دندان دفاع کنید و چه نکاتی آن قدرها هم مهم نیستند. آنچه اهمیت دارد ادعای شما برای نوآوری رساله و سهم آن در دانش جهانی است. اما هیچ تحقیقی بی‌عیب و نقص نیست، خوب است بدانید که چه چیزهایی را می‌توانستید متفاوت یا حتی بهتر انجام بدهید.

۵. یک فهرست از سؤالات احتمالی تهیه کنید (مخصوصا سؤالاتی که از آنها واهمه دارید)

این سؤالات را از جاهای مختلفی تهیه کنید و آنها را طبق موضوع خودتان تغییر بدهید. توصیه می‌کنیم که ۱۰ مورد از سؤالاتی که از آنها وحشت دارید را فهرست کنید. این کار خیلی مفید خواهد بود چون که با نوشتن و فکر کردن در مورد این سؤالات، استرس‌تان کم می‌شود و احساس می‌کنید که انگار شاخ گول را شکسته‌اید.

به این ترتیب بیشتر سؤالاتی را که از شما پرسیده خواهد شد از قبل پیش‌بینی کرده‌اید و احتمالا یکی دو سؤال غیرمنتظره هم مطرح خواهد شد.

۶. جلسه دفاع مثل نشستن پشت کامپیوتر و ویرایش کردن جمله‌ها نیست

وقتی دوره‌ی ارشد را تمام کردید، یعنی تماما به پایا نامه‌ی خود مسلط هستید. اما هیچ‌وقت برای حرف زدن در مورد آن تمرین نکرده‌اید. وقتی برای دفاع آماده می‌شوید، پاسخ دادن به سؤالات را تمرین کنید. مسئله‌ی اصلی، حفظ کردن جواب سؤالات نیست (شما که مطمئن نیستید داورها چه سؤالاتی می‌پرسند) مسئله‌ی اصلی این است که این نکات را چطور بیان می‌کنید. در جلسه‌ی دفاع نمی‌توانید چیزی را ویرایش کنید.

۷. یک نسخه‌ی چاپ شده از پایان نامه (که با نسخه‌ای که داوران دارند یکی است) را با خودتان بیاورید

مطمئن شوید نسخه‌ای که به استاد راهنما داده‌اید با نسخه‌ی داورها یکی است (مخصوصا در مورد صفحه‌بندی). قسمت‌های مهم را علامت‌گذاری کنید و نکات و نقل‌قول‌هایی که ممکن است به کارتان بیاید را پُررنگ کنید. اگر نمودارهای خیلی مهمی دارید بهتر است آنها را با سایز بزرگ‌تر چاپ کنید تا بتوانید در بحث‌ها از آن بهره ببرید.

احتمال خیلی کمی وجود دارد که داور بخواند داده‌های آزمایش، نرم‌افزارهای استفاده شده یا سایر شواهدی را که برای کارتان دارید مشاهده کند. همه‌ی این موارد را به‌صورت منظم در جایی داشته باشید. بعد از اینکه رساله را تحویل دادید می‌توانید این موارد را آماده کنید.

در طول جلسه‌ی دفاع از پایان نامه

۸. شروع خوبی داشته باشید

در ۱۵ دقیقه‌ی اول، چند سؤال را با جزئیات کامل جواب بدهید، دانش‌تان را به رخ بکشید و نحوه‌ی فکر و کار کردن‌تان را نشان بدهید (با این روش داورها خیال‌شان کمی راحت‌تر می‌شود). اگر چند پاسخ اول شما کوتاه و نامشخص باشد و دانش شما را نشان ندهد، موجب افزایش نگرانی داوران می‌شوید، در نتیجه جو جلسه تغییر می‌کند. می‌توانید از این وضعیت جلوگیری کنید.

۹. آماده شوید سر صحبت را باز کنید

همه‌ی جلسات دفاع باید با جملاتی آغاز شوند که به آرامی یخ جلسه را آب کند، ولی این مسئله اغلب اوقات دانشجویان را دچار مشکل می‌کند. به‌همین سادگی: دانشجویان معمولا این بخش را فراموش می‌کنند. در بخش آغازین باید در ۵ تا ۱۰ دقیقه کار خود را معرفی کنید و نتایج اصلی را بیان کنید. این مسئله آن‌قدر اهمیت دارد که آماده نبودن برای آن احقانه به نظر می‌رسد.

۱۰. سکوت به معنی ناراضی نیست

امکان ندارد در ابتدای جلسه‌ی دفاع از نتیجه‌ی آن باخبر شوید. داوران ممکن است در ابتدا در مورد پایان نامه نظر بدهند و این امکان هم وجود دارد که این کار را نکنند، ولی اگر کسی نظر خود را بیان نکرد، فکر نکنید که ممکن است نظر منفی داشته باشد. در برخی موارد، قوانین دانشگاه به آنها این اجازه را نمی‌دهد.

۱۱. به نقاط ضعف خود اشاره نکنید

کار خود را با اشاره کردن به نقاط ضعف خود و شکسته‌نفسی زیاد شروع نکنید (مثلا نگویند از آنجایی که من این کار را یا آن کار را انجام ندادم اصلا فکر نمی‌کردم کارم مورد قبول باشد). یا مثلا نگویند در این مورد موفق نبودید یا این کار را خیلی با قدرت انجام ندادید. اجازه بدهید داورها موقع خواندن به این نکات پی ببرند، اگر متوجه نشدند لازم نیست شما به آنها کمک کنید.

۱۲. مثل سیاستمدارها حرف نزنید

ممکن است تلاش زیادی برای آماده شدن کرده باشید. همه‌ی پاسخها را حفظ نکنید به این دلیل که اولاً جواب‌هایتان طبیعی نمی‌شود، ثانياً برای داورها هم کاملا واضح است. اگر دانشجو جواب‌هایش را از قبل حفظ کرده باشد، حرف زدنش مانند سیاستمدارها می‌شود، یعنی به جای اینکه سؤال‌های داورها را جواب بدهد حرف‌های بی‌ربط می‌زند. من در مورد جلسه‌ی دفاع تمرینی، نظرات متفاوتی شنیده‌ام. برخی افراد واقعا آن را دوست دارند (چون استرس آنها را کمتر می‌کند) اما بقیه فکر می‌کنند خلاقیت جلسه را از بین می‌برد و ذوق شما را کور می‌کند.

۱۳. ممکن است از سؤالات دوستانه به بحث‌های جدی برسید

جلسه‌ی دفاع در ابتدا ممکن است خیلی دوستانه به نظر برسد ولی ناگهان خیلی پیچیده شود. کلماتی که استفاده می‌شوند برخی اوقات به زبان دوستانه و خودمانی و گاهی هم خیلی رسمی و تخصصی هستند. دانشجو باید بتواند هر دو نوع بیان را به راحتی به کار ببرد.

۱۴. به بهانه‌ی نگاه کردن به پایان نامه از استرس‌تان بکاهید

شب قبل از دفاع به اندازه‌ی کافی بخوابید، غذای مناسب بخورید و استرس خود را از بین ببرید. اگر در جلسه استرس زیادی داشتید به بهانه‌ی چک کردن چیزی در پایان نامه، خودتان را آرام کنید. همین‌طور می‌توانید بگویید «میشه وقت بدین این رو بنویسم؟» به این شکل می‌توانید کمی استراحت کنید تا حال‌تان بهتر شود.

۱۵. روی سهم خود در دانش جهانی تمرکز کنید

یکی از مهم‌ترین مواردی که داوران روی آن تمرکز دارند کمک شما به دانش جهانی است. در واقع همین دانش جهانی است که ارزش کار شما را بالا می‌برد. پس باید بدانید سهم شما در دانش جهانی چقدر است و باید بتوانید در مورد آن توضیح بدهید و آن را روشن کنید.

می‌توانید آن را بنویسید. در مورد آن با استاد راهنما و هم‌کلاسی‌ها حرف بزنید. سعی کنید کار خود را به سایر کارهای انجام شده در این حوزه ربط بدهید و بیان کنید کار شما چه تفاوت‌هایی دارد.

۱۶. انتظار داشته باشید که جلسه‌ی دفاع بین یک تا سه ساعت طول بکشد

دانشجویان همیشه می‌پرسند که جلسه‌ی دفاع احتمالا چقدر طول می‌کشد. خوب مسلما طول جلسات متفاوت است. تحقیقات نشان داده‌اند بیشتر جلسات دفاع علوم طبیعی و عملی بین یک تا سه ساعت طول می‌کشند. در حالی که جلسات دفاع هنر، علوم انسانی و علوم اجتماعی معمولا کمتر از دو ساعت طول می‌کشند. در مورد جلسات علوم طبیعی و عملی ۴۳ درصد موارد دو ساعت یا کمتر طول می‌کشند و در مورد هنر، علوم انسانی و علوم اجتماعی ۸۳ درصد موارد این‌طور هستند.

۱۷. لذت ببرید

بهترین توصیه این است که «سعی کن از آن لذت ببری.» قبل از دفاع این توصیه به نظر مسخره می‌آید، ولی در ادامه‌ی جلسه می‌بینید که واقعا درگیر بحث شده‌اید. این یکی از ابتدایی‌ترین فرصت‌هایی است که در آن می‌توانیم با کسانی حرف بزنیم که نه تنها

در مورد موضوع ما اطلاعاتی دارند، بلکه با ما موافق هم هستند. این فرصت بزرگی است که ابعاد تحقیق خود را بسنجید، اگر این دیدگاه را داشته باشید آن وقت می بینید خیلی هم دشوار نیست.

منبع : chetor.com

باشگاه مهندسان صنایع ایران